

Dr. Mang Béla
felsőoktatási helyettes államtitkár
Oktatási Minisztérium

E fórumnak az a célja, hogy áttekintse az oklevélmelléklet bevezetésével kapcsolatos helyzetet, és ráirányítsa a figyelmet a további feladatokra. Én magam a tanévnyitók során a diákok figyelmét hívtam fel: az oklevélmelléklet megmutatja, mennyit és hogyan dolgoztak a felsőoktatásban eltöltött éveik során, ezért különösen fontos, hogy elsőtől fogva szorgalmasan tanuljanak.

Egy általános bevezetőt fogok tartani Önöknek a felsőoktatás helyzetéről, reformjáról, az oklevélmelléklettel kapcsolatos konkrét szakmai kérdéseket átengedem az utánam előadó szakembereknek.

Engedjék meg, hogy először az idei felvételi néhány tanulságát osszam meg Önökkel. Azok, akik most kerültek be a felsőoktatásba, közel ugyanannyian vannak, mint azok, akik szeptember elsején először mentek iskolába. A minőségi elmozdulást jelentő 72 pont néhol, például az agrár- illetve a műszaki főiskolák esetében, túl magasnak bizonyult, egyes helyeken pótfelvételit kellett lehetővé tennünk, mert nem tudták betölteni a keretszámot. Az összes jelentkező 30 százaléka valamilyen gazdaságtudományi jellegű képzést választott, míg például az agrárképzések iránt csökkent az érdeklődés. A sokszoros túljelentkezés az orvosképzésekre idén 2,1-szeresre esett vissza, s ez a tendencia idővel orvoshiány kialakulásához is vezethet.

A sajtó egyre gyakrabban cikkez diplomás munkanélküliségről. Szerintem nem olyan rossz a helyzet, mint ahogy ezt ott beállítják, a problémák mindenesetre már jelzik: a felsőoktatás-politikának egyre nagyobb figyelmet kell szentelnie a kimeneti oldalra is. Ezt a szemléletváltást szeretnénk kifejezésre juttatni egy decemberben megrendezésre kerülő nagyszabású karrier-konferencia támogatásával is.

Mint ismeretes, az oktatás nemzeti hatáskörbe tartozik az Európai Unióban, de a felsőoktatási rendszerek ésszerű és önkéntes harmonizációja az 1999-ben aláírt Bolognai Nyilatkozattal megkezdődött. A célkitűzések szerint 2010-re a folyamathoz csatlakozott mintegy 35 állam közösen létrehozza az Európai Felsőoktatási Térséget, melynek részeként – Berlin szellemében- már 2005-től megtörténik az átállás az angolszász típusú, lineáris vagy két fő cikluson alapuló (kétciklusú) képzési rendszerre. A Magyarországon 2004-től bevezetendő kísérleti kurzusokról még nem született végleges döntés, de ezek sorsa is hamarosan tisztázódik.

Az a tapasztalatom, hogy a témával foglalkozó szűk csoportokon kívül az intézményekben dolgozók többsége nincs tisztában azzal, mi várható. A szakbizottságok munkájának eredményeképpen is rendkívül színes kép tárul elénk. Az új rendszerben egy széles alapról jutnánk el egy szűk csúcsra- ez komoly strukturális változásokat von maga után.

A Bolognai Folyamattal kapcsolatban két álláspont létezik: az egyik szerint alulról felfelé haladva kellene megtenni a szükséges lépéseket, a másik álláspont viszont az OM szerepét hangsúlyozza. Célszerű volna, ha a szakmai részeket a szakma dolgozná ki, a finanszírozási és jogi háttérrel pedig a minisztérium tenné mögé. A Bolognai Folyamattal kapcsolatos történésekről a megújult Magyar Felsőoktatás a továbbiakban is igyekszik majd minél teljesebb képet adni.

A kreditrendszer 2003. szeptember 1-jétől minden állami felsőoktatási intézményben bevezetésre került. A legfőbb célját, a mobilitás megteremtését sajnos még nem érte el, a rendszer ugyanis még nem tud intézményen belül és intézmények között átadni-átvenni, de a

további fejlesztésekkel ezeket a problémákat is orvosolni kell, hiszen várhatóan tömegesedni fog az ez iránti igény.

A gyakorlatorientált képzésekre áttérve meg kell említeni, hogy azok infrastrukturális hátterét jelentősen fejleszteni kell – laborjaink, műhelyeink elavultak, ezekben nem lehet felkészülni a modern eszközök, technológiák alkalmazására. Ebbe a folyamatba a gazdasági szféra képviselőit is igyekszünk bevonni.

Mint bizonyára már észrevették, az új felsőoktatási törvény megalapozására szolgáló szakértői vitaanyag, az ún. CSEFT-anyag 3. változata is felkerült a minisztérium honlapjára. A reform kapcsán a képzési szerkezet átalakításáról, vagyis a kétciklusú képzés bevezetéséről már ejtettünk szót. A készülő reformnak azonban más fontos elemei is vannak.

Egyik ilyen az intézmények státuszának átalakítása. Itt többféle javaslat szerepel. Az egyik szerint a központi költségvetési intézményként működő főiskolákat, egyetemeket nagyobb szabadságfokhoz kellene juttatni. A másik elképzelés a közhasznú társasági forma, mely lehetőséget adna a felsőoktatási intézményeknek nagyobb gazdálkodási szabadságra, így például a vagyongazdálkodás területén, s ebben a formában a magántőke-bevonási projekteket is hatékonyabban lehetne kivitelezni. Ez a forma természetesen együtt jár azzal is, hogy a dolgozók nem közalkalmazottak lennének, így lehetővé válna teljesítményorientált bérezésük, és a nem megfelelő teljesítményt nyújtó oktatóktól az intézmény könnyebben megválhatna.

Az átalakuláshoz természetesen az intézményvezetést is meg kell változtatni: tarthatatlan, hogy immáron 40 milliárdos költségvetésű egyetemeken ne legyen professzionális, felelős menedzsment. A javaslat egy igazgatótanácsot fogalmaz meg, melybe az intézmény hívna a felhasználói szférából, illetve a miniszter delegálna szakértőket. Ez a szerv a stratégiai kérdésekkel foglalkozna elsősorban. Az intézményen belül az akadémiai és a funkcionális vezetés szétválna, a rektori feladatok is megváltoznának. A szenátusban a hallgatók képvisellete természetesen megmaradna.

Az Oktatási Minisztérium továbbra is gyűjti az adatokat az intézmények ellátottságáról egy adatbázisban. Ezek az adatok alapján képet lehet majd kapni az intézmények, és általában a magyar felsőoktatás hatékonyságáról. Az átlátható működés alapvető követelmény, mikor adóforintokról van szó, illetve a költségvetési forrásokért folyó ágazatok közti vitában is szükség van ezekre az adatokra, ha jobb pozíciót szeretnénk kiharcolni.

Végül mindenképpen kell néhány szót szólnom az integrált intézményi működésről is, hiszen a magyar felsőoktatásban végrehajtott integrációs folyamat eredményeképpen nagyon sokféle képzési profil van egy intézményrendszerben. Én integrációpárti vagyok, és aggódom azért, hogy a karok együttműködése kialakuljon. Fel kell ismerni az integrációban rejlő lehetőségeket: több kar, több tudományterület együttlétével interdiszciplináris területeket is fel lehet nevelni az intézményben, és a hallgatók számára lehet biztosítani akár a párhuzamos képzést, akár más formájú lehetőségeket. Ezért tehát különösen fontos számomra, hogy az integráló szerepű tudományterületek megjelenjenek. Ha a karok együttműködését továbbra is rövid távú pénzügyi érdekek akadályozzák meg, akkor ezek nem fognak kialakulni, továbbra is a karok közötti konfliktusok mentén működnek az intézmények. Mindent el fogok követni azért, hogy az intézmények megtalálják az integrált működés alapvető szabályait és kidolgozzák annak rendszerét.